

HETEROPREDODŽBE I AUTOPREDODŽBE U UČENJU HRVATSKOGA KAO INOG JEZIKA I KULTURE: PRILOG RAZVIJANJU MEĐUKULTURNIH KOMPETENCIJA NA PRIMJERU STUDENATA FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

Učenje inog jezika uvijek je i učenje kulture, što i od učitelja i od učenika zahtijeva međukulturne kompetencije. Kakva je druga kultura, ali i kakav je odnos samog naroda prema vlastitoj kulturi zanimljiva je tema različitim znanostima. Unutar teorije književnosti razvila se posebna grana, imagologija, koja se bavi proučavanjem predodžaba – konstrukcija i reprezentacija kolektivnih identiteta. Ovom se temom također bave sociolozi, psiholozi, radnici u turizmu... U ovom radu temi predodžaba pristupa se iz perspektive strategija poučavanja inog jezika, koje uključuju i razvijanje međukulturnih kompetencija.

Cilj je ovog rada doznati kakve predodžbe o Hrvatima i Hrvatskoj imaju stranci koji su najmanje tri mjeseca proveli u Hrvatskoj (heteropredodžbe) i usporediti ih s predodžbama koje sami Hrvati imaju o sebi (autopredodžbe). Istraživanje se provodi metodom ankete koja sadrži popis pitanja s ponuđenim odgovorima i pitanja otvorenog tipa, koja se obrađuju tehnikom otvorenog kodiranja. Krajnji je cilj ovog rada, zasnovanog na anketnom istraživanju, odgovoriti na pitanje kako se dobivene informacije u konačnici mogu upotrijebiti u nastavi hrvatskoga kao inog jezika, posebno u vidu unapređenja međukulturnih kompetencija i razvijanja interkulturnog dijaloga u heterogenim skupinama polaznika.

Informacije prikupljene ovim istraživanjem moći će se iskoristiti za unapređenje nastave te kao polazište budućim autorima udžbenika hrvatskoga kao inog jezika, ali i samim lektorima hrvatskoga kao inog jezika za obogaćivanje gramatičkih, leksičkih i kulturnih sadržaja vlastite nastave. Ovo istraživanje otvara prostor i budućim sličnim istraživanjima u polju poučavanja inog jezika, ali i prilog je istraživanju brendiranja nacije.

Ključne riječi: *hrvatski kao ini jezik, autopredodžbe, heteropredodžbe, međukulturne kompetencije, metoda ankete*

Uvod

Vlastiti odraz oduvijek je privlačio ljude, u svim kulturama. Ukrašavanje i maskiranje prisutno je u svim dijelovima svijeta od samih početaka, kao i ljudska potreba za afirmativnim viđenjem onih koji ih okružuju. Ovakve

manifestacije vlastitog sebstva šire se i na narode i kulture u cjelini, stvarajući sliku o nekom narodu, ali i samog naroda o sebi.

Želimo li upoznati određeni narod, važno je poznavati kakvu sliku o sebi ima određeni narod. Predodžba se definira kao „konstrukcija, slika ili vizija koja se u mislima izgrađuje na temelju podataka i pretpostavki“ (hjp.znanje.hr) i njome se bave različite znanosti, što često zahtijeva interdisciplinarni pristup. Uz predodžbe susrećemo i pojmove predrasuda i stereotip. U literaturi postoji više definicija ovih pojmova, no predrasudi se uglavnom pripisuju dva temeljna svojstva: „neovisnost sudova i emocionalan, često negativan ton. Predrasude obično prati proces nediferenciranja, pa tako zauzimamo negativan ili neprijateljski stav prema pripadniku neke grupe, samo zato što pripada toj skupini, odnosno zato što vjerujemo da ima osobine koje se pripisuju toj skupini.“ (Skoko 36:2009). Stereotipi često racionaliziraju postojeće predrasude te „stereotipi, kao ustaljene slike ili predodžbe o drugome, sastavni su dio ljudske imaginacije, odnosno slikovitoga mišljenja i komunikacije. Te se slike ponavljanjem pretvaraju u kanon koji se teško može razbiti pa su stoga stereotipi fenomeni dugog trajanja.“ (Skoko :2009 40). Posebno su izraženi stereotipi o određenom narodu koji postoje čak i „u mjeri kada ljudi različitih nacionalnosti surađuju pri jednokratnim društvenim dilemama“ (Dorrough, Glöckner, 10839 :2016). U učenju jezika kao inoga sve se češće spominje pojam predodžbe te ih je važno „osvijestiti u poučavanju jezika kao inoga jer učenici uvijek imaju predodžbe o kulturi i zemlji ciljnoga jezika“ (Salak, Đurđević 2017). Predodžbu pak ne možemo izjednačiti sa stereotipom jer stereotip možemo definirati kao pojam koji unutar sebe obuhvaća i predodžbu. U ovom radu prikupljena su mišljenja ispitanika o načinu na koji doživljavaju određene manifestacije povezane s Hrvatskom i Hrvatima, odnosno kakva je njihova predodžba određenih pojmova. Pojmovi autopredodžbe i heteropredodžbe preuzeti su iz imagologije, posebne grane poredbene književnosti koja se razvija od -60ih godina 20. stoljeća, proučava način na koji vidimo strane zemlje i „književne predodžbe o stranim zemljama i narodima (heteropredodžbe) te o vlastitoj zemlji i narodu (autopredodžbe)“ (Dukić 5 :2009). Ti su pojmovi primijenjeni na predodžbe koje stranci koji uče hrvatski jezik imaju o Hrvatskoj i Hrvatima te je ispitano u kojoj se mjeri njihove predodžbe razlikuju od predodžaba koje sami hrvatski studenti imaju o sebi i svojoj domovini.

Predmet, cilj i metodologija

Cilj je ovog istraživanja bio doznati na koji način stranci koji uče hrvatski koji su najmanje tri mjeseca proveli u Hrvatskoj vide Hrvatsku i Hrvate te kakve odgovore na ista pitanja daju hrvatski studenti. Krajnji je cilj

ovim spoznajama poboljšati međukulturne kompetencije u nastavi hrvatskoga kao inog jezika te spoznati kako ih se može upotrijebiti kao polazište za buduću građu udžbenika inojezičnoga hrvatskoga. Stoga je za potrebe ovoga istraživanja osmišljena anketa¹ koja, uz karakteristike samih Hrvata, obuhvaća sljedeće kategorije, zasnovane na opsežnom istraživanju predodžaba stranaca o Nijemcima i Njemačkoj, koje je proveo GIZ i objavio u studiji „Deutschland in den Augen der Welt“: demokracija i gospodarstvo, sigurnost, ekologija i održivost, klima, obrazovanje, posao, znanost i inovacije, migracije i integracije, kultura, obitelj, vjera, etika, zdravlje i kvaliteta života. Odabrana su tri pitanja zatvorenog tipa u kojima su ispitanici trebali na skali od 1 do 5 označiti u kojoj se mjeri slažu s pojedinom tvrdnjom, gdje 1 znači uopće se ne slažem, 2 donekle se ne slažem, 3 niti se slažem niti se ne slažem, 4 donekle se slažem, 5 u potpunosti se slažem. Radi preglednosti, u obradi rezultata ispitivanja ponekad su odgovori 1 i 2 zbrojeni kao općenito neslaganje i odgovori 4 i 5 kao općenito slaganje. Ispitanici su trebali odgovoriti na sljedeća pitanja: *Kakvi su, prema Vašem mišljenju, Hrvati? Koje biste pojmove povezali s Hrvatskom?* Treće pitanje odnosilo se na tvrdnje gdje je trebalo zaokružiti u kojoj se mjeri ispitanici slažu s navedenim tvrdnjama. U drugom dijelu ankete ponuđena su četiri pitanja otvorenog tipa koja su obrađena tehnikom otvorenog kodiranja i koja se navode samo ako je istu predodžbu navelo troje ili više ispitanika. Pitanja su sljedeća: *Po čemu je, prema Vašem mišljenju, Hrvatska najpoznatija u svijetu? Po čemu su, prema Vašem mišljenju, Hrvati najpoznatiji u svijetu? Što je za Vas najbolje u Hrvatskoj? te Što je za Vas najgore u Hrvatskoj?*

Istraživanje je provedeno u siječnju 2019. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. U anketi je sudjelovalo ukupno 70 studenata, od čega 35 hrvatskih studenata 1. i 5. godine Filozofskog fakulteta te 35 stranih polaznika tečaja Hrvatski jezik za strance na razinama A1 (dvadeset osam studenata) i C1 (sedam studenata) u Centru za hrvatske studije u svijetu (CEHAS) na Filozofskom fakultetu, pri čemu je najmlađi ispitanik u dobi od 19 godina, a najstariji ima 55 godina. U pogledu nacionalne pripadnosti stranih ispitanika, oni su iz ukupno 15 različitih država: Poljske (11 ispitanika), Španjolske (4 ispitanika), Francuske (3 ispitanika), Turske (3 ispitanika), Litve (2 ispitanika), Rusije (2 ispitanika), Slovenije (2 ispitanika), Italije (1 ispitanik), Njemačke (1 ispitanik), Belgije (1 ispitanik), Latvije (1 ispitanik), Austrije (1 ispitanik), Meksika (1 ispitanik), Kine (1 ispitanik), Rumunjske (1 ispitanik). U Hrvatskoj su proveli od 3,5 mjeseca do 8 godina.

¹ Provođenje ankete odobrilo je Etičko povjerenstvo Filozofskog fakulteta u Splitu. U skladu sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka ispitanici su dali svoju privolu, a anketa je bila anonimna.

Pregled dosadašnjih istraživanja

Predodžbe i stereotipi česta su tema istraživanja poučavanja različitih jezika kao inih. U Hrvatskoj su istraživanje o tome kako stranci koji su na zagrebačkom Croaticumu učili hrvatski vide Hrvatsku i Hrvate provele 2017. godine Salak i Đurđević, ponudivši polaznicima (ukupno 30 ispitanika) tri općenita pitanja o Hrvatskoj i Hrvatima, te su zaključile da se dobivene predodžbe, koje se uglavnom odnose na sport, okoliš, povijest i svakodnevne navike, mogu upotrijebiti i kao polazište za različite jezične i kulturološke vježbe u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika. Stereotipe stranca u udžbenicima hrvatskoga kao inoga proučavala je Buljubašić (2010), zaključivši da postoji razlika među udžbenicima pisanim za homogene i heterogene skupine, pri čemu su udžbenici pisani za heterogene skupine otvoreniji strancima. Empirijsko istraživanje među poljskim studentima kroatistike, njih 103, provela je Pasini (2010: 193), uočivši da studenti „i na najvišoj razini jezične kompetencije često imaju nedostatno znanje o hrvatskoj kulturi koje je počesto dodatno zamućeno postojanjem kulturnih stereotipa“, a s Hrvatskom su najčešće povezivali pojmove kao što su turizam, prirodne ljepote, Balkan.

U proučavanju predodžaba i stereotipa o Hrvatskoj i Hrvatima nezaobilazni su i radovi Bože Skoke *Kako me vidiš* (2010) i *Država kao brend* (2009).

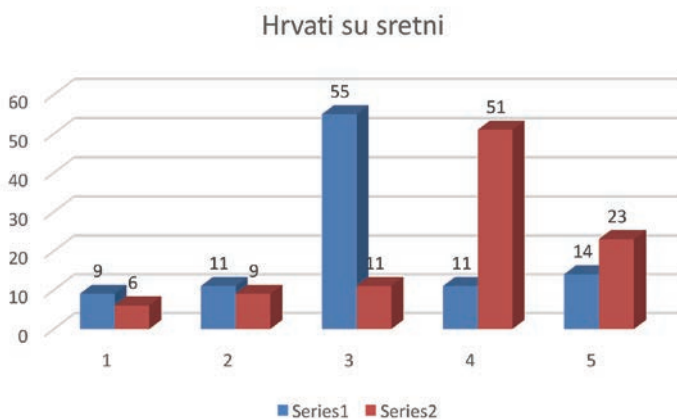
Heteropredodžbe i autopredodžbe o Hrvatskoj i Hrvatima

Prvi cilj istraživanja bio je doznati kakvu predodžbu stranci koji uče hrvatski imaju o Hrvatima i podudara li se s predodžbom koju Hrvati imaju sami o sebi. Važno je napomenuti da je istraživanje provedeno u Splitu te su neki od ispitanika u usmenim razgovorima naznačili da je velika razlika u, primjerice, temperamentu Dalmatinaca i ljudi iz drugih dijelova Hrvatske.

Osnovne karakterne osobine Hrvata

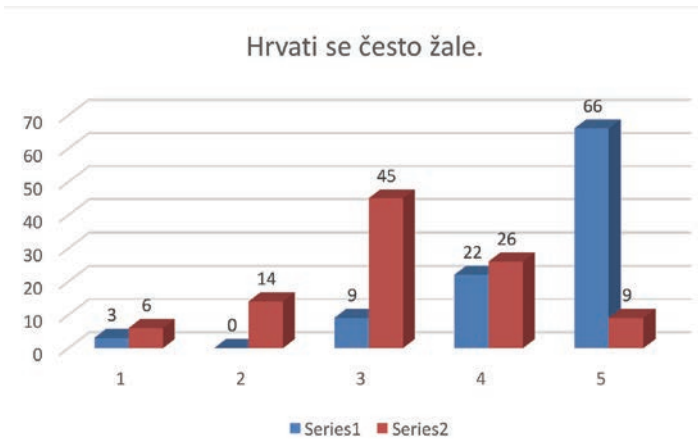
U ovom se istraživanju htjelo doći do odgovora na pitanje koje su to karakterne osobine koje se mogu povezati s Hrvatima. S predodžbom o Hrvatima kao konzervativnima slaže se čak 83 % Hrvata te nešto manje stranaca, koji su se u 57 % odgovora odlučili za odgovore 4 i 5. Hrvati i stranci slažu se u vezi s predodžbom o Hrvatima kao tradicionalnima te se tako vidi čak 97 % Hrvata, a Hrvate tradicionalnima smatra 89 % stranaca. Na jednak se način i sama Hrvatska percipira tradicionalnom, što se vidi u 94 % odgovora Hrvata koji se s tim slažu, kao i 91 % stranaca. Većina

ispitanika smatra i da su Hrvati šarmantni, i to sveukupno 63 % hrvatskih ispitanika koji su se odlučili za odgovore 4 i 5, i 57 % stranih ispitanika koji su se odlučili za odgovore 4 ili 5. Zanimljivo je i da ovu predodžbu nijedan ispitanik nije ocijenio kao predodžbu s kojom se u potpunosti ne slaže. Možemo također zaključiti da su Hrvati temperamentni, s čim se slaže 83 % Hrvata, od čega je čak 66 % odabralo odgovor 5. Slažu se s tim i stranci, i to njih sveukupno 63 %. I stranci i Hrvati slažu se da su Hrvati spontani. 29 % Hrvata odabralo je odgovore 4 i 5. Odgovor 4 odabralo je 34 % stranaca, a odgovor 5 31 % stranaca. Predodžbu o Hrvatima kao sretnima ispitanici dviju skupina različito ocjenjuju. Hrvati su se većinski izjasnili za odgovor 3, čak 55 % ispitanika. No, stranci Hrvate smatraju sretnima te ih je ukupno 74 % odabralo odgovore 4 i 5, za razliku od samo 25 % Hrvata.

Slika 1.: Jesu li Hrvati sretni?; skup 1 označuje odgovore hrvatskih ispitanika, a skup 2 odgovore stranih ispitanika.

Razlika je i u predodžbi dviju skupina Hrvata kao čangrizavih. Dok su stranci bili neodlučni i 51 % njih odabralo je odgovor 3, Hrvati se s ovom predodžbom slažu, odgovor 4 odabralo je 46 % ispitanika, a 5 još 28 % hrvatskih ispitanika. Slično je prošla i predodžba o Hrvatima kao narodu koji se često žali, s čim se slaže ukupno 88 % Hrvata. Stranci su uglavnom odabrali neutralni odgovor 3, njih 45 %, ali ih se 35 % slaže s ovom konstatacijom.

Slika 2.: Žale li se Hrvati često?; skup 1 označuje odgovore hrvatskih ispitanika, a skup 2 odgovore stranih ispitanika.

Stranci Hrvate vide i kao lijene: 40 % ispitanika s ovom se predodžbom donekle slaže, a 20 % u potpunosti se slaže. Hrvati se, pak, nešto manje vide kao lijeni i nijednom odgovoru nisu dali većinu glasova. Najviše ih se donekle slaže, 43 %. Razlika je i u predodžbi Hrvata kao inteligentnih. Sami Hrvati procjenjuju se inteligentnima, ukupno 63 %, od čega je 49 % odabralo odgovor 4 i 14 % odgovor 5. Stranci su u vezi s ovim pitanjem bili većinom neutralni, 54 % odabralo je odgovor 3, 37 % odgovor 4 i 6 % odgovor 5. Hrvati se slažu i s odrednicom o Hrvatima kao zavodnicima: ukupno se s tom predodžbom slaže njih 60 %, od čega se 34 % donekle slaže, a 26 % u potpunosti se slaže. Istovremeno stranci ovu predodžbu vide kao neutralnu te je odgovor 3 odabrala većina, 58 % ispitanika. Slično su stranci ocijenili i predodžbu o Hrvatima kao romantičnima: neutralni odgovor 3 odabralo je 60 % stranaca i 37 % Hrvata, koji nemaju zajednički stav o ovoj predodžbi.

Ne možemo reći ni da su Hrvati štedljivi ili škrti. Da se u potpunosti slaže s tvrdnjom da su Hrvati štedljivi nije odabrao nijedan ispitanik. Uglavnom su se odlučili za neutralan odgovor 3, 34 % Hrvata i 43 % stranaca. No, odgovori ipak više naginju prema neslaganju nego slaganju. Slično je i s predodžbom o škrtosti. Neutralni odgovor 3 odabralo je 56 % Hrvata i 48 % stranaca. U ovoj „neutralnoj“ skupini karakternih osobina našla se i predodžba o Hrvatima kao kulturnima. Odgovor niti se slažem niti se ne slažem odabralo je 54 % Hrvata i 48 % stranaca, no ipak više odgovora naginje slaganju s tvrdnjom.

Otvorenim kodiranjem došlo se do rezultata da su Hrvati u svijetu najpoznatiji po sportskim dostignućima, što je kao predodžba zapisano

kod 18 hrvatskih ispitanika i kod 10 stranaca. Također su stranci u 15 predodžaba iznijeli da su ljudi najbolje što Hrvatska ima, referirajući se najčešće na iskrenost, opuštenost, toplinu i život bez stresa, što kao mentalitet ljudi određen kao nešto najbolje pronalazimo u 12 predodžaba hrvatskih ispitanika.

Hrvati u odnosu prema drugima

Kad je riječ o karakteristikama Hrvata u odnosu prema drugima, Hrvati su ocijenjeni kao gostoljubivi. 46 % i stranaca i Hrvata odabralo je odgovor 4, a odgovor 5 37 % Hrvata i 31 % stranaca. Hrvate možemo smatrati i ljubaznima: za odgovor 4 odlučilo se 40 % Hrvata te 48 % stranaca, a za odgovor 5 26 % Hrvata i 23 % stranaca. Da su Hrvati prijateljski raspoloženi smatra 74 % Hrvata (43 % odabralo je odgovor 4 i 31 % odgovor 5) i 71 % stranaca (40 % odabralo je odgovor 4 i 31 % odgovor 5). Ova se predodžba podudara s istraživanjem koje su provele Salak i Đurđević, gdje su Hrvati u najvećem broju predodžaba percipirani kao prijateljski raspoloženi.

Hrvati i stranci imaju različito mišljenje o predodžbi o Hrvatima kao zatvorenom narodu: naime, većina Hrvata (69 %) ne smatra se zatvorenima, a stranci, iako nijednom odgovoru nisu dali natpolovičnu većinu, ipak više doživljaju Hrvate zatvorenima: 49 % stranaca odabralo je odgovor 3, 20 % odgovor 4 i 14 % odgovor 5. Ispitanici su bili neodlučni i u vezi s odgovorom na pitanje o Hrvatima kao liberalnima: 40 % Hrvata odabralo je odgovor 3, dok je odgovore 1 i 2 odabralo ukupno 45 % Hrvata. Možemo zaključiti da se Hrvati ipak nešto više procjenjuju kao narod koji nije liberalan, za razliku od stranaca koji nas ne doživljavaju neliberalnima, ali nisu sigurni ni da smo liberalni te ih je 48 % odabralo odgovor 3.

Kad je riječ o zavidnim Hrvatima, 43 % Hrvata odabralo je odgovor 4 i još 9 % odgovor 5. Stranci su pak prema tom pitanju indiferentni te ih je 59 % odabralo odgovor 3. Slična je situacija i s predodžbom o Hrvatima kao ljubomornima: 58 % Hrvata smatra da su Hrvati ljubomorni, za razliku od samo 17 % stranaca, koji su se većinski odlučili za neutralan odgovor 3, njih 53 %.

Zanimljivi su rezultati procjene predodžbe o Hrvatima kao narodu koji se rado druži sa strancima. Većina hrvatskih ispitanika smatra da je to točno te je 40 % ispitanika odabralo odgovor 4 i još 25 % odgovor 5, što znači da se 65 % Hrvata slaže s konstatacijom da se Hrvati rado druže sa strancima. Sami su stranci bili nešto neodlučniji te ih je 40 % odabralo neutralni odgovor 3, 26 % odgovor 4 i 14 % odgovor 5. U pitanjima obrađenim metodom otvorenog kodiranja više je stranih ispitanika navelo gostoljubivost (3), što nalazimo kao karakteristiku Hrvata i među hrvatskim ispitanicima (4). Neprirodnost kao predodžba o Hrvatima nije prepoznata, čak 63 % Hrvata odabralo je odgovor 3, kao i 32 % stranaca, a

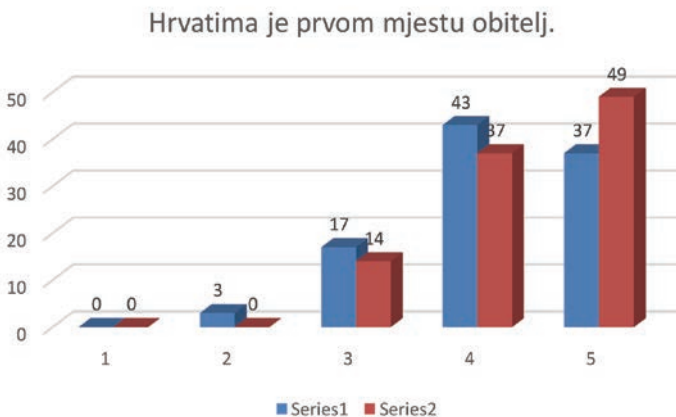
ostali su odgovori više-manje ravnomjerno raspoređeni među slaganjem i neslaganjem.

Etičke predodžbe o Hrvatima

Stranci Hrvate doživljavaju kao iskren narod: 57 % stranaca slaže se s ovom predodžbom, i samo 25 % Hrvata, koji su se s 46 % odlučili za odgovor 3. Da su Hrvati pravedni misli 29 % stranaca i 32 % Hrvata. Većina stranaca, njih 62 %, odlučila se za odgovor 3. S pravednošću Hrvata ne slaže se 40 % Hrvata. Različiti su odgovori i na pitanje o tolerantnosti: 40 % stranaca slaže se da su Hrvati tolerantni i samo 23 % Hrvata; 40 % Hrvata pak ne misli da su Hrvati tolerantni, kao i 29 % stranaca. Predodžba o Hrvatima kao narodu koji je spreman pomoći navodi se u istraživanju koje su provele Salak i Đurđević. Međutim, kad pogledamo odgovore o volontiranju, stranci se sa 60 % izjašnjavaju za odgovor 3. Hrvati su neodlučni, no najviše ih se, ukupno 40 % slaže.

Odnos prema obitelji

Već smo vidjeli da je predodžba o Hrvatima kao tradicionalnima i konzervativnima istinita. Tomu se pridružuje i važnost obitelji: sveukupno se 80 % Hrvata slaže da je Hrvatima na prvom mjestu obitelj. S tim se slaže i 86 % stranaca. Slični su rezultati i o važnosti obiteljskih odnosa, s čim se slaže 91 % Hrvata, od čega čak 60 % kaže da se u potpunosti slaže. Prepoznalo je to i 74 % stranaca, od čega ih se 43 % u potpunosti slaže. Povezanost s obitelji utjecala je vjerojatno i na predodžbu o osamostaljivanju mladih ljudi: 54 % Hrvata smatra da se mladi ljudi ne osamostale brzo. Stranci su bili neodlučni i 48 % ih je odabralo odgovor 3.

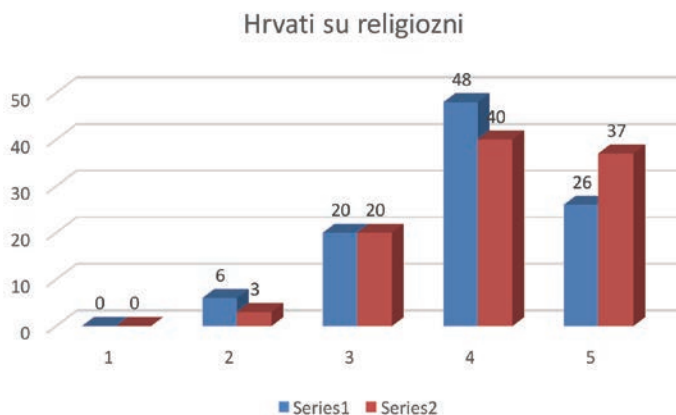
Slika 3.: Je li Hrvatima na prvom mjestu obitelj?; skup 1 označuje odgovore hrvatskih ispitanika, a skup 2 odgovore stranih ispitanika.

Hrvati i odnos prema poslu

S predodžbom o Hrvatima kao radišnom narodu Hrvati se ne slažu, 51 % odabralo je odgovore 1 i 2. Stranci nijednom odgovoru nisu dali većinu, ali je zanimljivo da ih se 40 % slaže. Istodobno 60 % stranaca ne slaže se s tvrdnjom da je Hrvatima na prvom mjestu posao, za razliku od 37 % Hrvata koji su se odlučili za taj odgovor. Odgovor 3 odabralo je njih 46 %. Podijeljena su i mišljenja o Hrvatima kao efikasima: 43 % i jednih i drugih ispitanika odabralo je odgovor 3. Odgovornost kao važna odlika osobe također nije prepoznata kao predodžba koja bi se mogla povezati s Hrvatima. Odgovor 3 u vezi s Hrvatima kao odgovornima odabralo je 40 % stranih i hrvatskih ispitanika. Međutim, Hrvate kao disciplinirane ne vidi većina stranaca: 46 % stranaca odabralo je odgovor 2 i 6 % odgovor 1. Hrvati su se s 48 % opredijelili za odgovor 3, a ostali odgovori naginju neslaganju. Hrvati, pak, u većini misle da su praktični: njih 54 % slaže se s tom predodžbom, za razliku od 51 % stranaca koji su odabrali odgovor niti se slažem niti se ne slažem. Taj neutralni odgovor stranci su odabrali i za predodžbu o Hrvatima kao upornima, njih 52 %. Tek nešto manje od polovice, 49 % Hrvata ipak se slaže s predodžbom o upornosti.

Hrvati i religija

Ovim istraživanjem dokazana je predodžba o Hrvatima kao religioznima: ukupno se s tom predodžbom slaže 74 % Hrvata, od čega ih je 48 % odabralo odgovor 4 i 26 % odgovor 5. Stranci se slažu čak i više, ukupno njih 77 %, od čega je 40 % odabralo odgovor 4 i 37 % odgovor 5.

Slika 4. Jesu li Hrvati religiozni?; skup 1 označuje odgovore hrvatskih ispitanika, a skup 2 odgovore stranih ispitanika.

Odnos prema domovini

Pokazala se istinitom i predodžba o Hrvatima kao domoljubnima: s tim se u potpunosti slaže 60 % Hrvata, ali i 60 % stranaca. Odgovor 4 odabralo je 31 % Hrvata i 29 % stranaca, što znači da je ta predodžba prisutna kod 91 % Hrvata i 89 % stranaca. Nitko nije odabrao odgovor 1 ili 2, koji bi označavali da se ne slažu. Uz bok domoljubnosti stoji i predodžba o nacionalističkoj orijentiranosti, s čim se slaže 77 % Hrvata i 68 % stranaca. Hrvati su prepoznati i kao hrabri, što smatra 74 % Hrvata i 51 % stranaca. Osim toga, Hrvati o sebi imaju i predodžbu kao o ratobornom narodu, s čim se slaže 59 % hrvatskih ispitanika, dok su stranci prema toj predodžbi uglavnom bili neutralni te ih je 49 % odabralo odgovor 3. Predodžba o Hrvatima kao narodu koji je ponosan na svoju povijest većinom se odgovorima pokazala istinitom. S tim se slaže ukupno čak 94 % Hrvata i 77 % stranaca. Ovoj kategoriji može se pribrojiti i predodžba o Hrvatima kao sklonima sukobima, s čime se donekle slaže 48 % Hrvata i još 6 % slaže se u potpunosti. Stranci većinom ovu predodžbu promatraju neutralno te ih se 51 % odlučilo za odgovor 3. Da je Hrvatska povijest bogata smatra ukupno 94 % Hrvata i ukupno 72 % stranaca.

Hrvati i obrazovanje

Iako je 6 predodžaba hrvatskih ispitanika u otvorenim odgovorima povezano s obrazovanjem kao nečim najlošijim u Hrvatskoj, izgleda da obrazovanje ipak ne stoji tako loše. S tvrdnjom da su Hrvati dobro obrazovani slaže se većina hrvatskih i stranih ispitanika. Hrvati se s tom tvrdnjom donekle slažu u 40 % slučajeva, a njih 25 % u potpunosti se slaže. I 57 % stranaca slaže se s ovom predodžbom: 46 % donekle se slaže i 11 % u potpunosti se slaže. Hrvati se također percipiraju kao narod koji govori strane jezike, s čim se slaže ukupno 68 % Hrvata i 75 % stranaca. Nešto lošije prolazi predodžba o Hrvatima kao narodu koji puno čita: 71 % stranaca odabralo je neutralni odgovor 3, kao i 43 % Hrvata, koji ipak naginju neslaganju, što je odabralo 48 % ispitanika.

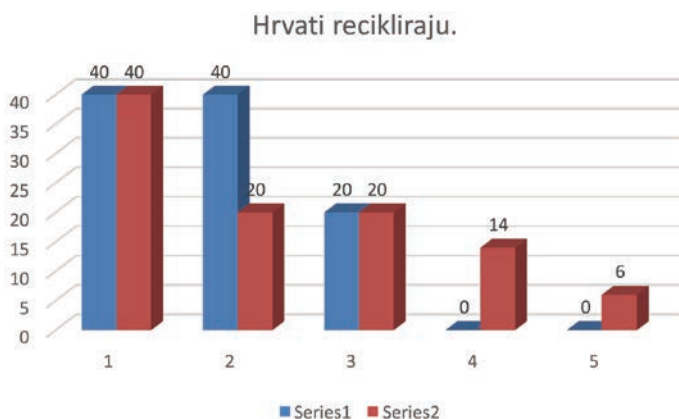
Predodžbe o Hrvatskoj kao lijepoj zemlji

Kao što su i dosadašnja istraživanja pokazala, najraširenija je predodžba o Hrvatskoj kao lijepoj zemlji prepunoj prirodnih ljepota i bogatstava. Da je Hrvatska lijepa zemlja smatra ukupno 97 % Hrvata i 89 % stranaca. Bogata je starim spomenicima, s čim se ukupno slaže 94 % Hrvata i 97 % stranaca. Ima i lijepe zgrade, što smatra ukupno 51 % Hrvata i 58 % stranaca. Zemljom za dobar odmor smatra je ukupno 94 % Hrvata i jednako toliko stranaca. Otvorenim kodiranjem došlo se do rezultata da je Hrvatska najpoznatija po svojim prirodnim ljepotama, što je zapisano u 26 predodžaba Hrvata i

28 predodžaba stranaca, koji navode još turizam (8) kao pojam po kojem je Hrvatska najpoznatija u svijetu, koji se nalazi u 5 predodžaba Hrvata. Istovremeno u 30 predodžaba stranaca nalazimo prirodne ljepote kao nešto najbolje za njih u Hrvatskoj, kao i kod 29 predodžaba Hrvata.

Ekologija i održivi razvoj

Da je ekologija i briga za okoliš slaba točka hrvatskih građana, pokazali su i rezultati ovog istraživanja. Ni Hrvati ni stranci ne slažu se da su Hrvati ekološki svjesni: tako se izjasnilo 68 % Hrvata, od kojih se 40 % donekle ne slaže, a 28 % u potpunosti se ne slaže, te 52 % stranaca, od čega ih je po 26 % odabralo odgovore 1 i 2. Ukupno 80 % Hrvata ne slaže se s tvrdnjom da Hrvati recikliraju. Jednak odgovor odabralo je i 60 % stranaca. U pitanjima otvorenog tipa prisutne su 4 predodžbe stranaca koje se odnose na smeće na ulici: „smeće na ulici“, „loša organizacija recikliranja“, „ne razvrstavaju smeće i ne čiste za životinjama“ te „ne razvrstavaju smeće“.

Slika 5.: Recikliraju li Hrvati?; skup 1 označuje odgovore hrvatskih ispitanika, a skup 2 odgovore stranih ispitanika.

Demokracija i politika

Da Hrvatska nema dobru politiku smatra 94 % Hrvata i još ih se 6 % s tim niti slaže niti ne slaže. Stranci su ovdje bili suzdržaniji te ih je 44 % odabralo odgovor 3, a ukupno 43 % ipak se s tim ne slaže. Ujedno je to i najspominjanija negativna predodžba Hrvata o Hrvatskoj u pitanjima otvorenog tipa koju nalazimo u 17 predodžaba Hrvata, s čim se može povezati i 13 predodžaba

povezanih s korupcijom, 6 negativnih predodžaba stranaca povezanih s politikom te još 4 povezane s birokracijom. Zanimljivo je da su odgovori na tvrdnju da su žene i muškarci ravnopravni vrlo različiti. Najviše se ispitanika ipak odlučilo za odgovor donekle se slažem: 35 % Hrvata i 34 % stranaca.

Prema mišljenju Hrvata, Hrvatska nema ni učinkovitu birokraciju, što smatra 71 % Hrvata. Stranci su bili neodlučni i najviše ih se, njih 43 %, odlučilo za odgovor 3. Taj su odgovor stranci odabrali i za predodžbu o dobrom zdravstvenom sustavu, njih 54 %, za razliku od ukupno 63 % Hrvata koji se ne slažu. Zdravstvo kao nešto najgore u Hrvatskoj pronalazimo u 5 predodžaba Hrvata u pitanju otvorenog tipa te u 2 predodžbe stranaca. Stranci su neutralni i u vezi s korupcijom, njih 55 %. Hrvati pak smatraju Hrvatsku koruptivnom zemljom, njih ukupno 83 %. Međutim, i jedni i drugi Hrvatsku politički i kulturološki smatraju dijelom Europe: ukupno 77 % Hrvata i 80 % stranaca.

Zanimljivo je usporediti predodžbe stranaca prema dužini boravka u Hrvatskoj. Među onima koji su u Hrvatskoj proveli manje vremena samo je jedan ispitanik, i to iz Francuske, naveo politiku kao nešto jako loše, dok kritike na politiku nalazimo u 57 % odgovora stranih ispitanika koji su u Hrvatskoj proveli od jedne do osam godina.

Gospodarstvo

Među najlošije ocijenjenim predodžbama ona je o hrvatskom gospodarstvu. Ukupno 74 % Hrvata ne slaže se s tvrdnjom da Hrvatska ima razvijeno gospodarstvo, kao i ukupno 63 % stranaca. Također je većina i Hrvata (ukupno 60 %) i stranaca (ukupno 56 %) ne smatra bogatom zemljom. Da je perspektivna misli 48 % Hrvata i 40 % stranaca, a s njima se ne slaže ukupno 23 % Hrvata i 20 % stranaca. Kreativna pak nije, jer je neutralni odgovor odabralo 51 % stranaca; 31 % Hrvata donekle se slaže i još njih 12 % u potpunosti se slaže. Gospodarstvo je navedeno i u 6 negativnih predodžaba Hrvata kao nešto što je najgore u Hrvatskoj.

Hrvatska kao sigurna zemlja

Među prihvaćenim predodžbama jest i predodžba o Hrvatskoj kao sigurnoj zemlji, s čim se slaže 89 % Hrvata i 77 % stranaca, što je čini i zemljom za dobar život, no ta predodžba o Hrvatskoj kao zemlji za dobar život nije prepoznata natpolovičnom većinom: s tim se slaže 48 % Hrvata i 46 % stranaca.

Klima

Predodžba o Hrvatskoj kao zemlji s dobrom klimom prisutna je kod 97 % Hrvata i 83 % stranaca. Da je klima nešto najbolje u Hrvatskoj nalazimo u 11 predodžaba Hrvata i 9 predodžaba stranaca, a u 4 predodžbe stranaca klima je određena i kao nešto po čemu je Hrvatska najpoznatija u svijetu. Istovremeno klimu kao negativnu predodžbu nalazimo zapisanu u 3 predodžbe stranaca, koji je povezuju sa zimom.

Znanost i inovacije

Hrvati uglavnom smatraju da Hrvatska ima poznate znanstvenike, njih ukupno 66 %, no izgleda da je strancima ta činjenica nepoznata jer ih je najveći broj, njih 42 %, odabralo odgovor 3. Slični su odgovori i na predodžbu o svjetski poznatim inovacijama, s čim se slaže 52 % Hrvata, a jednako se toliko stranaca s tim ne slaže. Ovdje se otvara mjesto za jačanje imidža Hrvatske kao ne samo turističke destinacije.

Slika 6.: Ima li Hrvatska poznate znanstvenike?; skup 1 označuje odgovore hrvatskih ispitanika, a skup 2 odgovore stranih ispitanika.

Migracije i integracije

Ovim istraživanjem potvrđena je predodžba o iseljavanju Hrvata. S tim se slaže ukupno 91 % Hrvata i 63 % stranaca. O tome je li Hrvatska otvorena prema migrantima podijeljena su mišljenja te se najveći broj i Hrvata i stranaca odlučio za neutralni odgovor 3, 38 % Hrvata i 40 % stranaca, no ipak ih više misli da nije (ukupno 45 % Hrvata i 31 % stranaca).

Kultura

Da je Hrvatska kulturna zemlja smatraju i Hrvati (njih ukupno 57 %) i stranci (njih ukupno 57 %). U otvorenim pitanjima 5 je predodžaba Hrvata o kulturi kao nečem najboljem u Hrvatskoj te 2 predodžbe stranaca. Skoko (2016: 114) također smatra da je vrijeme „da shvatimo kako je kreativna industrija jedan od najvećih izvoznih proizvoda uspješnih država, i napokon predstavimo naprednu i kreativnu Hrvatsku, ne samo našim gostima već i stanovnicima europskih država“.

Zdravlje i kvaliteta života

Kvaliteta života, uz zdravlje i zadovoljstvo, podrazumijeva i dovoljno novca. Istraživanje je pokazalo da stranci Hrvatsku ne percipiraju kao jeftinu zemlju, njih ukupno 54 %, za razliku od samo 11 % Hrvata, koji su se većinom od 57 % odlučili za neutralni odgovor. Štoviše, stranci su visoke cijene, povezane s varanjem turista, iznijeli u 7 predodžaba u pitanjima otvorenog tipa. Hrvati su neodlučni i u vezi s predodžbom o Hrvatskoj kao siromašnoj zemlji te je odgovor 3 odabralo 51 % Hrvata i 48 % stranaca. Zbog toga je prepoznata predodžba o Hrvatskoj kao zemlji koja nema dobar javni prijevoz, s čim se slaže ukupno 66 % Hrvata i jednako toliko stranaca. Navodi se to i u otvorenim odgovorima stranaca u 5 negativnih predodžaba o Hrvatskoj. S konstatacijom da Hrvati često jedu u restoranima ne slaže se čak 77 % Hrvata, kao i najveći broj stranaca, njih 43 %. Ni zdrava prehrana nije prepoznata kao predodžba. Za neutralni odgovor 3 odlučilo se 46 % Hrvata i 34 % stranaca. Zanimljivo da 35 % stranaca ipak misli da se Hrvati zdravo hrane, za razliku od 20 % Hrvata koji se s tim donekle slažu. Upravo hranu kao nešto najbolje u Hrvatskoj nalazimo u 5 predodžaba Hrvata i 8 predodžaba stranaca. Međutim, prisutna je predodžba o tome da Hrvati puno puše: s tim se slaže 83 % Hrvata, od čega ih se 47 % u potpunosti slaže. Slaže se s tim i 74 % stranaca, od čega 43 % u potpunosti.

Osim na cigarete, Hrvati mnogo novca troše i na odjeću. S tom se predodžbom slaže 60 % Hrvata i 54 % stranaca. Sudeći po istraživanju, Hrvati vole modu: s tom se predodžbom slaže 57 % Hrvata i 68 % stranaca.

Zaključak

Ovo je istraživanje potvrdilo neke poznate predodžbe o Hrvatskoj i Hrvatima, ali i donijelo neke nove. Pogledamo li u kojim se odgovorima heteropredodžbe i autopredodžbe natpolovičnom većinom slažu, dolazimo do sljedećeg zaključka: Hrvati su tradicionalni, konzervativni, domoljubni, ponosni na svoju povijest, koja je bogata, religiozni, hrabri, gostoljubivi, ljubazni, prijateljski raspoloženi, spontani, šarmantni, temperamentni. Na

prvom im je mjestu obitelj i važni su obiteljski odnosi. Dobro su obrazovani i govore strane jezike. Vole modu i mnogo novca troše na odjeću. No, puno puše, nisu ekološki svjesni i ne recikliraju. Hrvatska je pak lijepa zemlja, bogata starim spomenicima i lijepim zgradama. Također je dobra zemlja za odmor i ima dobru klimu. Hrvatska je i sigurna zemlja, kulturna zemlja, dio je Europe, ali je gospodarstvo loše i nije bogata zemlja. Javni je prijevoz loš, a Hrvati se iseljavaju iz Hrvatske.

Ovim su istraživanjem potvrđene i sljedeće autopredodžbe, uz već navedene: Hrvati su čangrizavi, često se žale, zavidni su i ljubomorni. Inteligentni su, zavodnici su i rado se druže sa strancima, ali ne jedu često u restoranima. Nisu zatvoreni, ratoborni su i skloni sukobima, mladi se ljudi ne osamostale brzo. Hrvatska ima lošu politiku, neučinkovitu birokraciju, loš zdravstveni sustav i koruptivna je. Osim toga, Hrvatska ima poznate znanstvenike i svjetski poznate inovacije.

Osim navedenih, potvrđene su i sljedeće heteropredodžbe: Hrvati su sretni, lijeni, iskreni. Nisu disciplinirani i posao im nije na prvom mjestu, a Hrvatska nije jeftina zemlja.

Rezultati ovog istraživanja u nastavi inojezičnoga hrvatskog mogu poslužiti kao polazište za razvijanje međukulturnih kompetencija i bolje upoznavanje naroda i zemlje čiji se jezik uči. Mogu biti smjernice budućim autorima udžbenika inojezičnoga hrvatskog (na koji način pristupiti različitim sadržajima o Hrvatskoj i Hrvatima iz pozicije brendiranja nacija), ali i svima onima koji rade na promidžbi i ugledu Hrvatske i Hrvata te onima koji su ovim istraživanjem najnegativnije ocijenjeni, a od kojih se najviše očekuje: političarima. S obzirom na to da nijedna predodžba nije „okamenjena“ i da se predodžbe mijenjaju, na svakom je pojedincu da iz svoje pozicije napravi najbolje što može za ugled svojeg naroda i svoje domovine.

LITERATURA

1. Buljubašić, E. Stereotip stranca u početničkim udžbenicima inojezičnog hrvatskog. *Časopis za hrvatske studije* 6 (1). Split, Sydney 2010., str. 253–267.
2. Dorrough, A. R., Glöckner, A. Multinational investigation of cross-societal cooperation, *PNAS*, vol. 113, no. 39, 2016, str. 10836–10841, dostupno na <https://www.pnas.org/content/113/39/10836>.
3. Dukić, D. Predgovor. *Uvod u imagologiju: kako vidimo strane zemlje*, ur. Davor Dukić, Zrinka Blažević, Lahorka Plejić Poje, Ivana Brković. Zagreb: Srednja Europa. 2010.
4. Pasini, D. Kultura u nastavi hrvatskoga kao stranog jezika. *Časopis za hrvatske studije* 6 (1), Split, Sydney 2010., str. 189–200.
5. Skoko, B. *Kakvi su Hrvati? Ogledi o hrvatskom identitetu, imidžu i neiskorištenim potencijalima*. Zagreb: Fokus. 2010.
6. Skoko, B. *Država kao brend*. Zagreb: Matica hrvatska. 2009.

7. Salak, T., Đurđević, R. Kako me vidiš? Predodžbe neizvornih govornika o Hrvatskoj i Hrvatima. *Filološke studije*. Vol 15. br. 1. 2017. str. 243–259.
8. Deutschland in den Augen der Welt, dostupno na <https://www.giz.de/de/downloads/Deutschland-in-den-Augen-der-Welt-GIZ-Erhebung-2017-2018.pdf>, pristup 8. 2. 2019.
9. <http://hjp.znanje.hr/>, pristup 10. 2. 2019.

HETERO-IMAGES AND AUTO-IMAGES IN TEACHING CROATIAN AS L2: CONTRIBUTION TO THE DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCIES AMONG THE CROATIAN AND FOREIGN STUDENTS AT THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES AT UNIVERSITY OF SPLIT

Learning an L2 always means learning the culture, what inquires intercultural competences, both from the teacher and from the student. What is the other culture like and what the specific nation thinks about its own culture is an interesting topic in different sciences. One part of the theory of literature belongs to imagology, that researches images – constructions and representations of collective identities. This topic is also in the focus of sociologists, psychologists, experts in tourism, etc. In this paper author approaches to those images from the perspective of strategies in teaching an L2, which include developing of intercultural competences.

The goal of this paper is to find out what images of Croatians and Croatia foreigners who spent at least 3 months in Croatia (hetero-images) have, and to compare them to images that Croatians have about themselves (auto-images). The survey was conducted among students, using a poll: one part of the poll have the list of questions with answers that should be circled, and the other part was with the open, essay questions. The final aim of this paper is to answer the questions how this information can be used in teaching Croatian as L2, especially in the form of the improvement of intercultural competencies and developing intercultural dialog in heterogeneous groups of students.

The results of this survey could also be used in writing the Croatian language textbooks and it could be a good platform for language instructors of Croatian as L2 in improving their grammatical, lexical, and cultural topics of their own lectures. This survey opens the space for future surveys in the field of teaching an L2, but it is also a contribution to researching the branding of the nation.

Keywords: *Croatian as L2, auto-images, hetero-images, intercultural competences, poll*